

Znalcům jihočeských pamětihodností je dobře znám hřbitov obklopující románský kostel sv. Petra a Pavla v Albrechticích nad Vltavou. Kapličky, lemující z vnitřní strany celý obvod hřbitovní zdi, spolu s dalšími u kostela, tvoří jedinečný celek, který vzdor tomu, že slouží funerálním účelům, vzbuzoval ve mně vždy radostné pocity. Podíl na tom má bílá architektura staveb, zvyrazňující barevnost obrazové výzdoby, ale zejména verše P. Víta Cízy¹, jimiž charakterizoval zemřelé, utěšoval pozůstalé, ale také dával mravní i jiná poučení žijícím.

Při jedné z návštěv Albrechtic jsem prošel již otevřenými hřbitovními vraty, a proto jsem je nezavřel. Od přicházejícího kostelníka se mi dostalo dosti důrazného poučení, že jsem tak měl učinit. Díky tomuto úvodu jsem se však mohl seznámit nejen s kostelníkem, ale následně i s chrámovým interiérem a zakoupit si publikaci věnovanou kostelu sv. Petra a Pavla

Část hřbitovního areálu v Albrechticích nad Vltavou. Pohled k vnitřní straně vchodu, stav v květnu 1997. Foto autor.

a hřbitovnímu areálu.² V brožurě jsou uvedeny i verše P. Víta Cízy. Když jsem je opakovaně pročítal, uvědomoval jsem si, že pro jejich autora nebyla důležitá jména, natož příjmení zemřelých či data skonů. Pán Bůh přeci ví, kdo byli lidé, jimž věnoval své verše, věděli to i obyvatelé Albrechtic, Údraže a Hladné, vesnic patřících ke kolatuře tehdejší albrechtické lokalie. Možná zdejší osadníci dosud vědí mnohé o svých předchůdcích, byť od úmrtí těch, jimž věnoval své verše, uplynulo již jedno a půl století. Řada náhrobních nápisů má i přes absenci jmen a vrocení řadu údajů, jimiž lze i dnes dešifrovat, kdo byli oni zemřelí. Přestože nemám k tomuto místu žádné rodové vazby, neodolal jsem pokušení vyřešit aspoň jednu z více jak stovky „detektivních historií“. Protože v minulosti jsem se nejednou zabýval průběhem choleryvých epidemií na různých místech Čech, padla má volba na verše zmiňující tuto chorobu. V publikaci jsem našel tři:³

88. Na cholery.

Cholera mi tři zmařila, dcerku, otce, manželku,
Čtvrtý synek přec vyklouzl z krutých jejích pazourků.
Jestli' ona metla Boží, žádné lidské ouklady,
Jak nám bájí podvodníci: prášky sypou do vody.
O vy hlupci nevýslovní! kteří tomu věříte.
Vy jste v myslí pomatení, co se děje nevíte.
Statisíců již pomřelo na ten mor hrůzyplný.
Zdaž domnělý padouch také vyzrazen byl jediný?
Proto žádný odkryt nebyl, že žádného nebylo,
A tak mnoho zpozdilců jest, že té bajce věřilo!
Věřte raděj, že na nás jest Bůh tůze rozhněvaný,
Když často jest všelikými neřestmi urážený.
Poznejme se a vyznejme, že jsme velcí hříšníci,
Zapudí Bůh cholery, tu metlu nás trestající.

Rytina V. Hollara

¹ P. Vít Cíza (1791-1864) byl lokalistou v Albrechticích nad Vltavou v letech 1819-1854, s titulem čestného faráře trávil zde pak léta odpočinku až do své smrti dne 31. prosince 1864. Byl původcem myšlenky vybudování zmíněných kapliček, prvním jejím realizátorem, když v průběhu svého působení navíc financoval i stavby několika těchto objektů nad rovy nemajetných zemřelých. Shromáždil a uložil i finanční kapitál na budoucí opravy areálu.

² Zdeněk Říha: Albrechtice nad Vltavou, kostel sv. Petra a Pavla, hřbitovní areál, Inpress, České Budějovice 1993.

³ Texty nápisů dle citace + Říhy jsou převzaty z: Rudolf Rožec: Staré nápisy na náhrobních kapličkách, 1927.

91. Na babicí bábu

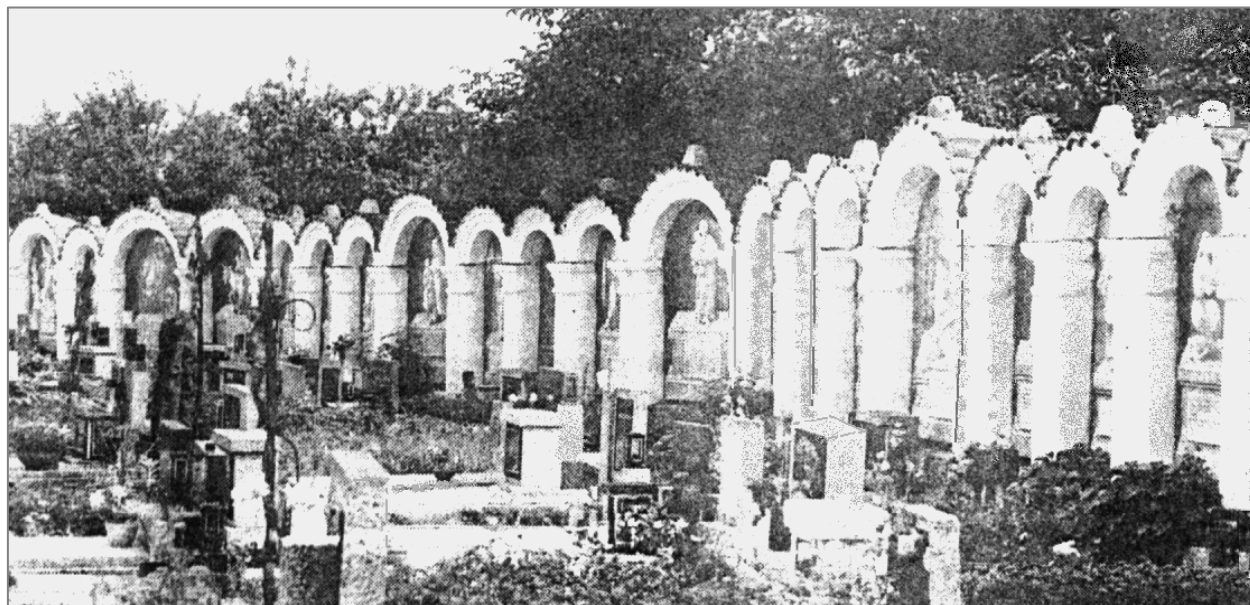
Babicí tu práchní bába, ráda ženám sloužila,
Ochotností, obratností, důvěru si získala.
Když cholera v obci naší hrůzoplně zuřila,
Nešťitila se nemocných, ochotně jim sloužila.
Zahřívávala, oudy třela, co jen mohla činiti,
Nepomněla, že se stane téhož moru obětí.
Snad jí Bůh vzal, aby rychle službu její odměnil,
Tuto trapné žití zdejší v život lepší proměnil.

93. Na plavce.

Člověk míní, Pán Bůh mění, tak se často stávává.
Že míníme to, neb ono, vůli naší měnívá.
Nebožtík ten ještě ten den chtěl do Prahy vyplouti,
Z pramene si zašel domů, potravu si nabratí.
Již na cestě cítil těžkost, přijda domů upadnul,
Průjem horem, dolem dostal, křečem hrozným podlehnul.
Než lékařská pomoc přišla, již byl celý zmodralý,
Zaopatřen byv svátostmi, byl zničen od cholery.
Místo Prahy musel plouti do oborů věčnosti,
Bože! přijmiž ho na milost, uděl věčné radosti.
Protož bděme ve dne v noci, nevíme dne hodiny.
Kdy si na nás smrt zakývá, pojme v věčné dědiny.

Románský kostel sv. Petra a Pavla
v Albrechticích nad Vltavou

„Vskutku se může říci, že náš hřbitov jako nějaká obrazárna vypadá. tisícero lidu vznešených a sprostých navštívilo hřbitov náš, chválilo jej, vojínové z Vlach, Uher a od západu z Mohuče v sborech pochod činivší a u nás přenocovavší, důstojníci a sprostí též neopominuli hřbitov náš shlédnouti.“ Vít Cíza, 1847.
Reprofoto z Česko-bavorských Výhledů, 20, 1991.

Protože s výstavbou kapliček bylo započato roku 1841, přicházejí v úvahu pouze cholerové epidemie v letech 1850 a 1855. Úmrtní zápisy z tohoto údobí obsahuje albrechtická matrika zemřelých z let 1848-1888, uložená nyní ve sbírce matrik ve Státním oblastním archivu v Třeboni.⁴ Podle údajů v ní zapsaných, zemřelo v obvodu tehdejší albrechtické lokalie na cholera v roce 1850 celkem 39 osob a roku 1855 osob 11. Tento počet reprezentuje takřka 5% tamního tehdejšího obyvatelstva.⁵ Epidemie roku 1850 nepochybně připlula k Albrechticím po vodě. Její první obětí se stala 16. května 1850 dva a půlletá Marie, dcera rybáka Františka Vodrážky z Hladné č. 6, ji následoval její 75letý děd Josef Vodrážka dne 20. května a poté

⁴ Státní oblastní archiv v Třeboni, sbírka matrik, Fara Albrechtice nad Vltavou 11 (Z 1848 - 1888 pro celou farnost)

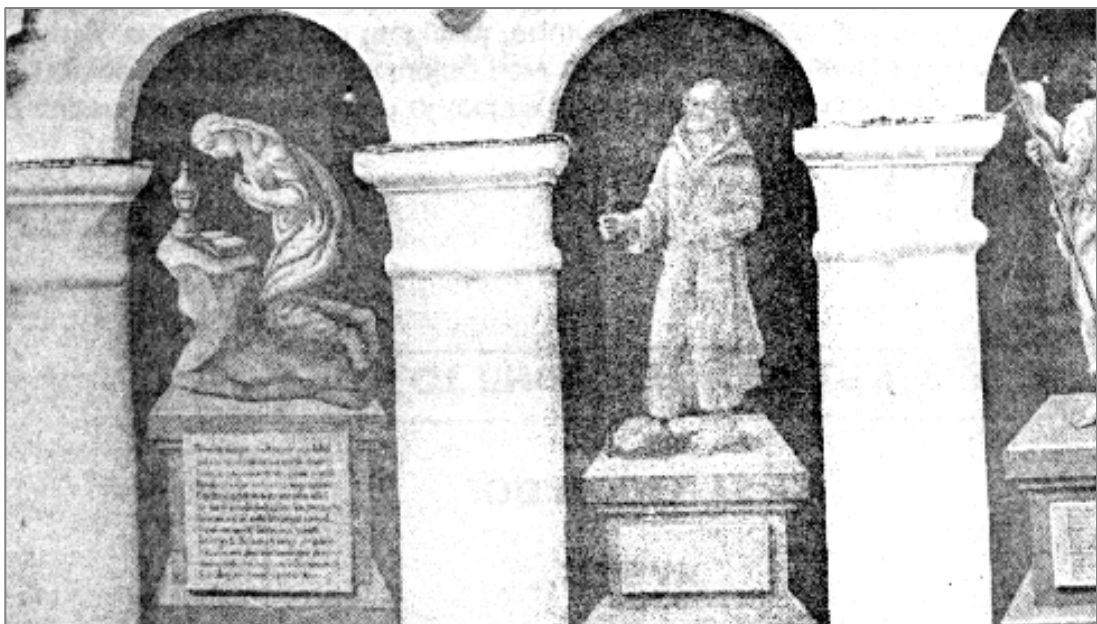
⁵ Johann Trajer: Historisch-statistische Beschreibung der Diöcese Budweis, Budweis 1862, s. 106. V této době vykonávala albrechtická lokalie duchovní správu pro 1009 věřících.

23. května její dvaatřicetiletá matka. Umírání dospělých bylo nepochybně protrahované (vleklé - pozn. red.), protože starý rybák Josef byl zaopatřen již 15. května a jeho snacha o den později.

Tři oběti z jedné rodiny si v roce 1850 vyžádala cholera ještě v Albrechticích v č. 36. Zemřelými byli zedník Tomáš Pizingr, jeho manželka Anna a jednadvacetiletý syn Václav. Třetím případem tří úmrtí v jedné rodině byli Lidmila, Kateřina a František, děti Vojtěcha Malkuse, podruha v Albrechticích č. 77. Roku 1855 v žádné rodině již ke třem úmrtím nedošlo. Lze tedy jednoznačně prohlásit, že zadavatelem stavby kapličky s epitafem č. 88 byl František Vodrážka z Hladné č. 6. Jeho v nápisu zmíněný syn přeživší cholerový infekci se jmenoval Jan, bylo mu 7 let (*6.5.1843); z této rodiny unikla nákaze ještě dcera Anna (*19.6.1839). Stojí za zmínku, že ve svých verších P. Cíza nezaměnil ani posloupnost úmrtí členů rodiny. Čtvrtou a poslední obětí v Hladné si cholera vybrala v červnu r. 1850 a v témž měsíci propukla epidemie plnou silou v Albrechticích. V průběhu sedmi týdnů (do 2. srpna 1850) skosila smrt 28 albrechtických obyvatel. Údraz byla v té době dočasně pohromy ušetřena, k prvému úmrtí na cholera zde došlo 23. srpna 1850, ukončen byl život podruha Tomáše Hrdličky. K dalším sedmi úmrtím zde došlo v průběhu měsíců října a listopadu. Cholerová epidemie v r. 1855 si vyžádala již méně životů. Začala v červenci v Údraži, kde jí podlehl 7 osob. Konečný počet zemřelých na tuto nákazu završily v srpnu 4 oběti v Albrechticích; Hladná zůstala beze ztrát na životech.

Teprve během psaní těchto řádků jsem si uvědomil, že jsem měl prvořadě vzdát svůj hold oné porodní bábě, která pomoc nemocným brala jako své poslání a jemu obětovala i svůj život. Úmrtí matrika tuto profesi neuvádí, v úvahu připadá osm žen. Na otázku, která z nich to byla, může dát jednoznačnou odpověď matrika narozených, kde „babicí bába“ bude až do doby svého skonu opakovaně zanesena. Z trojice choleroových nápisů, z nichž jsem však již žádný na albrechtickém hřbitově nenašel, je 93. Na plavce. Ani tuto profesi úmrtí matrika u nikoho neuvádí. Postřeh P. Cízy, že „již byl celý zmodralý“ ukazuje na skutečnost, že nemocný krátce nato zemřel. Z toho lze vyvozovat, že den podání svátostí umírajících byl totožný se dnem úmrtí, což zužuje úvahu na pouhé tři osoby. Oním plavcem mohl být již zmíněný třiatřicetiletý podruh Tomáš Hrdlička z Údraže č. 48, †23.8.1850, také domkář Tomáš Novotný z Hladné č. 17 zemřelý 7.6.1850 ve věku 45 let, anebo podruh z Údraže č. 32 Jan Kaifr, který podlehl choleře 23.7.1855 ve věku 30 let.

Tato drobná sonda, využívající jediný z možných pramenů, jimiž jsou všechny druhy albrechtických matrik, farní pamětní knihy i jiné archivalie, také obrazy v kapličkách zobrazující patrony zemřelých, naznačuje možnost identifikace nezanedbatelného počtu pohřbených, jimž P. Vít Cíza věnoval své verše. Nemrzí mne, pokud bych objevil již objevené. Rozšiřovat okruh vlastního poznání vždy za to stojí. Pokud je tomu naopak, může být tato drobnost podnětem k práci pro jiného badatele.

Reprofoto z Česko-bavorských Výhledů, 20, 1991

